

lucrările anterioare – de un indice tematic și de nume pentru ușurarea muncii oricărui cercetător, dar și pentru o mai ușoară utilizare a contribuțiilor istoricului Grigore Ploșteanu.

O lucrare binevenită, bazată pe nenumărate contribuții, majoritatea inedite, aflate în peregrinările prin toată Europa, unde a adunat cu sârg și cu migală, cu atenția cu care umbli cu tezaurele poporului tău, aceste comori de neprețuit, cu singurul scop de a îmbogăți literatura istorică de specialitate, pe care a ridicat-o la cote valorice indubitabile. Iar viitorul a început aici, cu acest al treilea volum și cu reliefaarea operei sale istoriografice prin comunicarea cu care se deschide acest volum, datorat incursiunii lui Vasile Dobrescu. Studiul operei istoricului Grigore Ploșteanu a început.

Pr. Gheorghe Naghi

Grigore PLOEȘTEANU, *Contribuții la cunoașterea vieții culturale și politice a românilor din ținuturile mureșene. Studii și portrete*, ediție de Mariana Ploșteanu, Târgu-Mureș, Edit. Veritas, 2010, 698 p.

Încă un volum masiv al regretatului istoric Dr. Grigore Ploșteanu apare sub îngrijirea văduvei sale, Mariana Ploșteanu, care cu devotament, pasiune și competență, dă la lumină un nou set din multele nepublicate.

După cuvântul înainte semnat de Mihail Art. Mircea, volumul se deschide propriu-zis cu un studiu care vorbește de legăturile permanente ale ținuturilor mureșene și târnăvene ale Transilvaniei cu Țara Românească și Moldova în Evul Mediu care au avut la bază comunitatea de origine, limbă și cultură a românilor de pe ambele versante ale Carpaților, legături seculare care au culminat cu înfăptuirea lui Mihai Viteazul. Planurile de unire au fost reluate și în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, ca la Adunarea Națională din mai 1848 de pe Câmpia Blajului, românii să ajungă la o concluzie eroică: „Noi vrem să ne unim cu Țara.” Se și realizează în 1859 Unirea Principatelor, apoi cucerirea independenței de stat ca să-i urmeze firesc înfăptuirea Unirii celei Mari din 1918. Acestea au fost doar încununarea drumului parcurs, dar până atunci legăturile politico-militare, economice, culturale și religioase a fost o constantă a întregii istorii medievale românești. Atestarea acestor legături începe cu anul 1399 și continuă cu 1413, 1423, 1431-1435, legături continuate și pe vremea domniei lui Iancu de Hunedoara, guvernator al Transilvaniei, „căpitan” al Țării Românești și „părinte” al domnului moldovean. Și legăturile menționate continuă. Un studiu drag sufletului său se referă la canceliștii români târgumureșeni în Revoluția de la 1848, urmat de un studiu similar, un minidicționar al acestor canceliști, studiu vast cât o carte de sine stătătoare, împărțit în 8 părți distincte care conține pe Ioan Alduleanu, Ioan Balomiri, Vasile Bianu, Mihai Bohățel, Jacob Bologa, Daniel Boteanu, Vasile Buteanu, Ladislau Buteanu, Alexandru Căndea, Ioan Constantin, Ioan Cserghedi, Vasile L. Dragoș, Teodor Frâncu, Nicolae Găetan, Avram Iancu, Ignacz Kardos, Vasile Lacea, Vasile Fodor, Ilie Măcelariu, Ioan Mărgineanu, Florian Micaș, Ioan Oros Rusu, Constantin I. Panțu, Ioan Pinciu, Teodor Pop, Nicolae Pop Bota, Petru Popovici, Al. Papiu Ilarian, Vasile Ladislau Pop, Samuil Poruțiu, Avram Precup, Petru Roșca, Constantin Secăreanu, Ladislau Simon, Iosif Sterca Șuluțiu, Dionisie Tobias, Amos Tordășan, Vasile Vespreman, Mihail Orbonaș, David Almășanu, Augustin Ladai, Vasile Aaron, Ioan Bran Lemeni, Servian Popovici Barcianu, Gheorghe Anghel și Petru Man. Se mai oprește la alte patru figuri pașoptiste, foști canceliști la Târgu-Mureș, printre care Ioan Buteanu, prefectul Zărândului, spânzurat la 23 Mai 1849, prefectul (al Legiunii submontane) martir Petru Dobra, ucis mișelește de același Hatvany după 6 Mai 1849. Iosif Sterca Șuluțiu relatează moartea tragică a prefectului martir: „*Pe Dobra l-a arestat un ofițer cu 10 homvezi din casa noastră; torturat în arest, a sărit din etagiu pe fereastră, unde santinela l-a împușcat, apoi l-au aruncat îndărăt în arest, unde a ars scrum, când a ars orașul. Trupul nu i s-a putut afla să-l înmormânteze*”, cancelistul Avram Iancu, conducătorul revoluției de la 1848-1849 din Transilvania, Vasile Ladislau Pop, a fost și el cancelist la Târgu-Mureș până în pragul revoluției de la 1848, la a cărei Adunare Națională a participat și, sprijinit de mișcarea națională românească, a ajuns vicepreședinte al Guberniului Transilvaniei din 24 noiembrie 1861. Este singurul român din Monarhia habsburgică ajuns într-o funcție atât de înaltă. Și acest român visa la rezolvarea chestiunii românești din Transilvania prin unirea cu România.

Urmează câteva capitole de sinteză pe diverse teme, precum contribuțiile la cunoașterea vieții politice și culturale a românilor sighișoreni în epoca modernă (1849-1914), în care variate surse documentare inedite relevă activitatea românilor sighișoreni în cadrul mișcării de eliberare națională și socială din epoca modernă, opoziția românilor față de dualismul austro-ungar și poziția pentru Unirea Transilvaniei cu România din 1918, apoi opțiuni politice ale românilor târgu-mureșeni și din Scaunul Mureș până la realizarea dualismului, mai exact după Diploma din Octombrie 1860 care încheia sistemul absolutist de guvernare și inaugura perioada Monarhiei constituționale până la 1867, realizarea pactului dualist, cercetarea realizându-se în arhiva Bibliotecii Mitropoliei Ortodoxe de la Sibiu.

Un loc aparte în cercetarea istoricului Grigore Ploșteanu îl ocupă și Reghinul, căruia îi consacră două studii. Primul în care-l prezintă ca centru în cadrul mișcării politice și culturale a românilor transilvăneni în secolul al XIX-lea, iar al doilea pe o perioadă mai restrânsă în care sunt prezentate aspecte ale activității politice a românilor din Reghin în anii regimului liberal (1860-1867) și mai ales ridicarea orașului Reghinul Săsesc la rangul de oraș liber regesc, acțiune de care se pare că nu a fost străin Vasile Ladislau Pop, viceguvernatorul Transilvaniei, prin căsătoria lui cu Elena, fiica negustorului Ioan Olteanu. Unul dintre punctele spre care s-au îndreptat cercetările istoricului a fost și activitatea despărțământului Târgu-Mureș al Astei (plecând de la înființare, 1861, până la 1918). Astra a fost o realizare istorică care a devenit centrul vieții culturale a românilor transilvăneni, mai ales că înființarea ei a avut loc într-o perioadă în care fruntașii români din Târgu-Mureș s-au arătat dornici să sprijine instituțiile ca școala, presa sau mișcarea politico-revencativă. S-au reținut și comentat de autor adunările generale ale Astei la Reghin. La fel și acțiunile prin care târgumureșenii au aderat la *Societatea de Lectură „Petru Maior”*, apoi cum au sprijit presa românească prin abonamente (la 1883) și au aderat la marea mișcare transilvăneană pentru teatru și cultură în limba română, la *Societatea pentru fond de teatru român* care a avut o activitate meritorie pe meleagurile mureșene.

Un capitol aparte nedenumit este consacrat personalităților târgu-mureșene, mai importante sau mai modeste, sprijinitori ai școlilor și a diferitelor acțiuni culturale. Poate și aici ar fi binevenit un minidicționar, fiindcă fiecare i s-au consacrat câteva pagini care au necesitat lungi și minuțioase cercetări, pe care le-am denumi în stilul istoricului: „acribia Ploșteanu” sau „stilul Ploșteanu”. Sute de pagini în care Grigore Ploșteanu nu și-a pierdut răbdarea, constituind un exemplu rar pentru discipolii care îi vor urma vrând să-și încerce vocația de istorici. Personalitățile la care s-a oprit sunt *Teodor Șerban Lupu* (1786-1861), *Ioan Pop Maior* (1796-1877), *Dimitrie Făgărășanu* (1800-1879), *Protopop Elie Farago* (1806-1880), *Mihai Crisan* (1813-1884), *Ștefan Branea* (1816-1861), *Isaia Moldovan* (1818-1900), *Un slujitor al națiunii, Târgumureșanul, Anania Trombițaș* (1837-1866), *Mărturie inedite referitoare la Patriciu Barbu* (1842-1902), *Vasile Zeican* (1843-1906), *Galaction Șagău* (1843-1914), *Ștefan Pop* (1845-1890), *Teodor Ceantea* (1846-1906), *Gheorghe Maior* (1846-1927), *Petru Uilăcan* (1848-1905), *Andrei Ghidiu* (1849-1937), *Absolon Todea* (1851-1892), *Vasile Dumbravă* (1859-1911), *Preocupările istoriografice ale cărturarului și omului politic Elie Câmpeanu* (1859-1937), *Augustin Chețian* (1860-1921), *Dr. Emilian Popescu* (1863-1896), *Vasile Duma* (1864-1936), *Ariton Popa* (1871-1946), *Ioan Harșia* (1872-1953), *Ioan Iosif Șchiopul* (1876-1946), *Flore Bogdan* (1876-1965), *Alexandru Moldovan* (1883-1943), *Iuliu Maior* (1886-1945), *Publicistică istorică a lui Aurel Filimon* (1891-1946), *Activitatea istoriografică a lui Traian Popa* (1892-1969), *Aca De Barbu* (1893-1958), *Preocupările istoriografice ale cărturarului și omului politic Alexandru Ceaușianu, Simeon Rusu* (1902-1932), *Modest printre semeni* [Liviu Moldovan (1908- 1991), *Emil I. Cicoș* (1911-1936), *Cu gândul la Romulus Guga* (1939-1984). Volumul se încheie cu un dialog între Grigore Ploșteanu și Mihai Sin și cunoscuta listă a lucrărilor publicate.

Valoarea volumului de față iese în evidență definitivă prin contribuțiile autorului bazate pe surse inedite care au mers până în profunzime, la amănunt, aducând noi lumini și interpretări care reliefează împrejurări necunoscute pentru momentele fundamentale ale istoriei poporului român. Un indice ar fi ușurat munca cercetătorului, dar eforturile și jertfelnicia editoarei Mariana Ploșteanu rămân pilduitoare, venind să confirme definitiv că ne-am întâlnit cu un mare istoric, cel care a fost regretatul Grigore Ploșteanu (1943-2006). Și a făcut aceste investigații istoriografice pentru că „*Târgu-Mureșul și ținutul înconjurător, Valea Superioară a Mureșului, este o regiune cu o bogată istorie din cele mai îndepărtate timpuri. În clădirea Tablei Regești s-au frământat ideile revoluției de la 1848, care trebuia să schimbe înfașșurarea societății transilvănene.*”

Pr. Gheorghe Naghi